

Ярослава Бардашевська, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри методики музичного виховання та диригування
Навчально-наукового інституту мистецтв
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОГО МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА

У статті охарактеризовано інноваційну фахову діяльність музичного керівника, що є основою новітньої мистецької освіти у дошкільних закладах, сутність якої полягає в оновленні педагогічної роботи. З'ясовано, що відповідні особистісні якості та мотивація, оволодіння інноваційною компетентністю здатні забезпечити комплексність і системність у новаторській діяльності, а залучення педагога в сучасну інноваційну діяльність сприяє розвитку його творчого та педагогічного потенціалу. Доведено, що впровадження нововведень у традиційну систему освіти вимагає достатньо високого рівня педагогічної творчості та майстерності.

Ключові слова: професійна діяльність; сучасний музичний педагог; інноваційні методики; музичне виховання дошкільників; освітній процес.

Yaroslava Bardashevska, Candidate of Art Criticism,
Associate Professor at the Department
of Methodology of Musical Education and Conducting
Educational-scientific institute of Arts of the
Vasil Stefanyk Precarpathian National University

INNOVATIVE PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL POTENTIAL OF THE MUSIC DIRECTOR'S

У статті охарактеризовано інноваційну фахову діяльність музичного керівника, що є основою сучасної мистецької освіти у дошкільних закладах, сутність якої полягає в оновленні педагогічної роботи. Проаналізовано його педагогічні можливості у процесі реалізації власних інноваційно зумовлених умінь, знань, навичок, повноважень на рівні вивчення, аналізу, створення і застосування освітніх нововведень. В ході художньо-педагогічної інтерпретації, коли педагог передає цінності певної культури в рамках свого власного бачення, він самореалізується як особистість, як професіонал, засвоює нововведення, які з'являються в музичній педагогіці та музичній творчості. З'ясовано, що відповідні особистісні якості та мотивація, оволодіння інноваційною компетентністю здатні забезпечити комплексність і системність у новаторській діяльності. Оскільки музичний керівник інноваційного типу – це педагог, який повинен бути готовий до глибоко вмотивованої професійної діяльності, легко долучатися до інноваційних процесів та бути їх ініціатором. Розглянуто питання формування всесторонньо розвиненої особистості за допомогою використання в навчально-виховному процесі інноваційних підходів, методик та технологій як ефективних засобів музичного виховання дітей дошкільного віку.

Встановлено, що залучення педагога в сучасну інноваційну діяльність сприяє розвитку його творчого та педагогічного потенціалу, а зокрема, стимулює до отримання нових знань, підвищення рівня професійної кваліфікації, заохочує до самореалізації, самовираження при вирішенні педагогічних завдань. Інноваційну педагогічну діяльність музичного керівника визначено як системну, котра має сукупний, багатоплановий характер та включає в себе комплекс відповідних педагогічних складників.

Доведено, що впровадження нововведень у традиційну систему освіти є найефективнішим шляхом досягнення мети музичної освіти та вимагає достатньо високого рівня педагогічної творчості та майстерності.

The article describes the music director's innovative professional activity, which is the basis of the modern art education in preschool institutions, the essence of which is to update the pedagogical work. We studied his pedagogical capabilities in the process of implementing his own innovatively determined skills, knowledge, abilities and powers at the level of study, analysis, creation and application of educational innovations. In the course of artistic and pedagogical interpretation, when a teacher transmits the values of a certain culture within his

own vision, he became self-fulfilled as a personality and as a professional, assimilates innovations that appear in music pedagogy and music creative work.

It is found that the appropriate personal qualities and motivation, mastering innovative competence can provide comprehensiveness and consistency in innovative activities. Since innovative music director is a teacher who should be ready for deeply motivated professional activity, he should easily join innovative processes and be their initiator.

The article considers developing a well-rounded personality through the use of innovative approaches, methods and technologies in the educational process as effective means of preschool children's musical education.

It is established that the involvement of the teacher in modern innovative activities contributes to the development of his creative and pedagogical potential, and in particular, provides an inducement to gain new knowledge, improve professional skills level, encourages self-fulfilment, self-expression in addressing pedagogical issues. Music director's innovative pedagogical activity is defined as a systemic one, which has a combined, multifaceted nature and includes a set of relevant pedagogical components.

It is proved that innovation introduction into traditional education system is the most effective way to achieve music education objectives and requires a sufficiently high level of pedagogical creativity and skill.

Keywords: *professional activity; modern music theater; innovative methods; musical education of preschoolers; educational process.*

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує від дошкільної освіти формування конструктивної індивідуальності, яка буде здатна самостійно міркувати та приймати не типові соціальні рішення. Органічною складовою освітнього процесу у дошкільному навчальному закладу є музичне виховання, яке на сьогоднішній день потребує вагомих змін. Результатом знецінення музичного мистецтва як важливого чинника духовної становлення особистості є обмеженість музично-естетичних знань, ускладнення музичного сприйняття і мислення, недосконалі методи музичного виховання та дещо неоптимальні форми навчання. Ці фактори привели нас до розгляду питання модернізації мистецької освіти в ЗДО, що базується на засадах інноватики та концептуальної ідеї запровадження методичної системи новаторської діяльності дошкільного музичного керівника, яка полягає не в ідентичності

знання і його позиції щодо конкретної музичної освітньої концепції, а в розвитку цього знання, його трансформації, впровадженні нового змісту та власної оригінальної інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інноваційних методик та технологій музичного виховання та розвитку здібностей дітей дошкільного часто стає об'єктом дослідження науковців-музикознавців. Загалом аспекти музичного виховання дошкільників засобами інновацій розглянули у своїй праці науковці-мистецтвознавці Г. Гац, З. Жигаль, Т. Раструба. Інноваційний професійно-педагогічний потенціал музичного керівника описали Гао Юань, В. Лабунець, Машкіна Л., Попович Н. та ін. Методичні аспекти розвитку музичних здібностей дошкільників засобами інноваційних технологій представлено у публікаціях Нестеренка В., Пушкар Л., Ляшко М.

Водночас систему дошкільної музичної освіти багато відомих педагогів трактують як явище з багатофакторною структурою, в склад якої входить професійна робота музичного керівника. Відтак, інноваційна система поглядів педагога, яка об'єднана єдиним фундаментальним задумом та визначає розуміння явищ й процесів музичного навчання на сучасному етапі якраз і передбачає ефективну реалізацію ним педагогічного процесу.

Метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей інноваційної діяльності сучасного музичного керівника як невід'ємного чинника продуктивного, ефективного освітньо-мистецького процесу в умовах ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Професійні вимоги до сучасного музичного керівника дошкільного навчально-виховного закладу мають трансформуватися відповідно до змін картини життя, сучасного розуміння теорії й практики музичного мистецтва, запитів суспільства й сучасних фахових вимог. Їх корекція сприяє пошуку науковцями і практиками нових ефективних важелів формування висококваліфікованого музичного керівника.

Мистецька інноваційна діяльність є відбитком не лише особливостей оновлення традиційної системи освіти шляхом раціоналізації або

впровадження новаторського досвіду, або модернізації, а й презентує індивідуальний стиль педагога ЗДО. Першочергові завдання, що постають перед сучасним музичним керівником – це завчасне проектування освітнього процесу, цілепокладання, визначення мети, сенсу та конкретних технологій мистецького інноваційного навчання. Діяльність музичного керівника у середовищі сучасного закладу дошкільної освіти скерована метою, завданнями і змістом Базового компонента дошкільної освіти в Україні (сфера «Культура», субсфера «Світ мистецтва») та виходить із комплексу завдань музично-естетичного і загальнокультурного виховання дитини [1].

Відповідно до нових програм дошкільної освіти, інноваційні ідеї розвивають сутність людини насамперед у зміні самого ставлення особистості до оточуючого світу: «не оволодіння світом, а осмислення людиною свого місця в цілісній світобудові» [9, 71]. Спілкування у викладанні замінюється діалогом, суб'єкт-суб'єктними відносинами, а далі перспектива цілісного інтегративного розуміння змісту навчально-виховного процесу.

Н. М. Попович підкреслює, що впровадження інноваційних підходів у системі неперервної педагогічної освіти зумовлює надзвичайно високий рівень вимог до сформованості теоретичної та практичної підготовки сучасного музичного педагога. Він повинен спрямовувати навчально-виховний процес на індивідуальність вихованця, будувати свою педагогічну діяльність так, щоб кожний вихованець мав безмежні можливості для ефективного творчого й особистісного розвитку та самореалізації.

Тому сучасний музичний керівник має розглядати музичну практику дитини як систему складників: сприймання, виконавство, творчість (імітація, імпровізація). Музично-освітня діяльність набуває характеристики допоміжної, такої, що забезпечує процеси музичного виховання завдяки вербалізації. Загальний шлях до пізнання мистецтва має відбуватися за схемою: виховання емоційно-почуттєвої сфери – засвоєння елементарних знань – оволодіння уміннями та навичками – самореалізація дитини у творчій діяльності.

Музичний керівник, враховуючи особливості дітей, формуючи прагнення бути неповторною особистістю в музичному мистецтві, має допомагати їм реалізувати свої творчі можливості через оригінальне, самобутнє розв'язання музично-творчих завдань та постійно шукаючи найсучасніші та найраціональніші шляхи стимулювання їхнього гармонійного розвитку.

Ефективнішим засобом досягнення мети музичної освіти є засвоєння музичним керівником нових педагогічних технологій та готовність до їх застосування в практичній діяльності, тобто до інноваційної музично-педагогічної роботи. Інновації в музичній педагогіці – це ідеї, підходи, методи, технології, елементи педагогічного процесу, які несуть в собі прогресивні засади виникнення, розвиток і втілення в практику ефективних нововведень. Відтак, фахова майстерність, високий педагогічний рівень, інноваційна та технологічна всебізнаність, вміння правильно визначити і оптимально поєднати можливості та переваги педагогічних інновацій будуть впливати на ефективність навчально-виховного процесу дошкільнят.

Однак для цілісних змін та покращення освітнього процесу музичний керівник повинен володіти необхідним професійно-педагогічним потенціалом. Гао Юань переконаний, що феномен інноваційного потенціалу педагога – це складний «інтегративний комплекс якостей особистості, розвиток якого залежить від багатьох факторів, обумовлюється різними передумовами і має шляхи розгортання потенційних, професійно-особистісних ресурсів» [3, 14]. Передумовами для продуктивної інноваційної діяльності вважаємо: усвідомлення особистісної значущості своєї діяльності, емоційно-особистісне стимулювання, створення умов для самовираження й самоствердження, ставлення до педагогічної діяльності як до творчої.

Достатньо важливою складовою педагогічної діяльності сучасного музичного керівника є когнітивний компонент, який передбачає набуття знань про суть і специфіку сучасних педагогічних технологій, аналіз та моделювання інноваційних явищ, а також використання їх у структурі власної професійної

діяльності [2]. Також це стосується ставлення педагога до інноваційної діяльності у ЗДО, його вміння співвідносити нове та традиційне у практичній роботі, оцінювати значення інновацій технологій.

Для того, щоб успішно вирішувати завдання, котрі виникають у суспільному середовищі, що швидко змінюється, музичний керівник повинен мати добру професійну підготовку, глибоко розуміти методологію творчості, цілеспрямовано використовувати закони економіки, що забезпечить здатність легко орієнтуватись в складних педагогічних ситуаціях, використовуючи інноваційні підходи та концепції.

На сьогоднішній день музичному педагогу необхідна «випереджальна свідомість», яку відповідно повинна створити система випереджальної освіти та котра має базуватися на глибокій інтеграції з фундаментальною педагогічною наукою. Відомі науковці, фахівці-практики вже активно обговорюються ідею створення такої системи освіти. Відтак, Є. В. Плющик вважає, що необхідне інноваційне мислення, новий стандарт якого є формою розумової діяльності, психофізіологічно сумісного з ментальною свідомістю населення, яке проживає у нашій країні. Дослідник переконаний, що інноваційне мислення спрямовує освітній процес у «модус можливого». Завдяки його креативному змісту в освітньому процесі народжуються нові підходи щодо розуміння явищ і процесів професійної підготовки музикантів-педагогів, у результаті яких суттєво поліпшується кінцевий результат, а саме здійснення продуктивної мистецької інноваційної діяльності в умовах ЗДО [8].

Визначаючи інноваційну педагогічну діяльність музичного керівника як системну діяльність, можна стверджувати, що вона повинна спрямовуватись на реалізацію нововведень у музично-педагогічному процесі шляхом запровадження та використання нових науково-педагогічних знань, думок, ідей, та умінь або перетворенні відомих наслідків наукових досліджень і практичних розробок у сучасний, вдосконалений продукт. Вона має сукупний, багатоплановий характер та передбачає реалізацію комплексу педагогічних складників, пріоритетними з яких є: *науково-методичні*: підвищення

готовності до впровадження інноваційних технологій; *гностичні*: вміння оперувати сучасними науковими даними, робити моніторинг інформаційного простору; *нормативно-процесуальні*: розроблення навчальних програм на інноваційній основі; *інформаційно-комунікаційні*: створення навчальних матеріалів і віртуального навчально-методичного кабінету-порталу; *організаційні*: вміння чітко визначати освітню індивідуальна траєкторію; *навчально-технологічні*: оптимальне поєднання форм навчальної діяльності дошкільнят, методів організації навчальної діяльності дітей дошкільного віку, навчальних засобів; *конструктивні*: навички правильно підбирати та застосовувати актуальний наочний, дидактичний і розвивальний матеріал; *психолого-педагогічні*: створення антикризової програма професійної самоідентифікації.

Орієнтуючись в інноваціях в галузі мистецької освіти, педагог, який володіє різними технологіями викладання та застосовує їх у своїй роботі, таким чином самореалізується у професійній діяльності, набуває здатності до самостійного інноваційного пошуку. Адже результативність педагогічних нововведень залежить не тільки від їх внутрішнього потенціалу, а й значною мірою визначається особистісними якостями музичного педагога, його педагогічною майстерністю.

Особистісний складник результативності інноваційної педагогічної творчості музичного керівника – нове інтегроване поняття, значимість якого у тому, що воно поєднує у собі як духовну та активну гуманістичну позицію, так і професійну діяльність з власним розвитком. Здатність музичного педагога до особистісного розвитку є центром інноваційної діяльності, як волюва настанова індивідуальності на успішне досягнення значних результатів у професійній праці.

Характеризуючи особистісний складник інноваційної педагогічної майстерності музичного керівника можна стверджувати, що він проявляється у персональній успішності у створенні духовних цінностей, осягненні вершин

індивідуальних спроможностей у теоретико-мистецькій, виконавській, педагогічній, споглядальній творчості і професійній самореалізації.

Особистісні професійно важливі якості музичного керівника, як суб'єкта інноваційної діяльності репрезентують структуру й зміст його готовності до інноваційної діяльності як особливого особистісного стану, який визначається наявністю у педагога мотиваційно-цілісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості й рефлексії.

При формуванні інноваційної культури педагога Л. Машкіна вважає, що важливо врахувати такі принципи: принцип відголосу музичного керівника на власне психолого-педагогічне уміння, принцип структурності орієнтувально-пошукового ставлення педагога аспектів свого і запозиченого педагогічного досвіду, принцип формування педагогічних ситуацій і «принцип формування здатності розв'язувати завдання колегіально з іншими учасниками (вихованцями, колегами)» [6, 85].

Тому до структури педагогічного комплексу інноваційної діяльності відносять взаємопов'язані та взаємозалежні суміжні професії, які має консолідувати в собі музичний керівник: дидакта, методиста, психолога, музиканта-педагога і музиканта-виконавця, вихователя-наставника тощо.

Комплексність і системність інноваційної діяльності забезпечується необхідними особистісними якостями, мотивацією, а також оволодінням інноваційною компетентністю. Важливою професійною рисою сучасного фахівця є оперування на належному рівні системою інтегрованих різнопредметних знань, навичок і умінь: загальнопедагогічних, дидактичних, спеціально методичних, предметних. Сучасний педагог володіючи та використовуючи цю систему знань має нові можливості для самореалізації у професійному функціонуванні, активізації інноваційної діяльності. Цим факторам сприяють нові обставини, важливими серед яких є: надання свободи в інтерпретуванні сучасних освітніх програм, зняття обмежень у професійній діяльності і у використанні форм й методів музичного виховання дошкільнят.

Розглядаючи загальну систему музичної освіти в ЗДО та педагогічну діяльність музичних керівників зокрема, слід звернути увагу на інноваційні підходи, методика, методи та форми, якими вони користуються у своїй роботі з дітьми дошкільного віку. Обираючи їх музичні керівники не повинні забувати, що вони потребують постійного оновлення та удосконалення, що також розглядається як педагогічна інновація.

Усі сучасні педагогічні системи музичного виховання, виходячи з їх характерних рис можна зарахувати до сучасного виду освітніх технологій – особистісно орієнтованих, оскільки одне з основних завдань музичного мистецтва – це формування духовного потенціалу особистості, її світоглядних і ціннісних орієнтацій. Особистісно-орієнтований підхід до музичного навчання і виховання сприяє музичному розвитку та саморозвитку особистості дошкільника, опираючись на його індивідуальні особливості як суб'єкта пізнання. Реалізуючи в педагогічній діяльності особистісно орієнтовані технології музичного навчання і виховання, кожному дошкільнику необхідно надавати можливість реалізувати себе в музично-пізнавальній діяльності, спираючись на його музичні здібності, нахили, інтереси, цілісні орієнтації і суб'єктний досвід. Організація музичних занять повинна проходити на основі діалогу, імітаційно-рольових ігор, інсценізації музичного матеріалу, дискусій, творчих завдань. Потрібно створити умови для творчості дітей дошкільного віку як в індивідуальній, так і в колективній формах музичної діяльності. Автори сучасних інноваційних методик та технологій зауважують, що слід більше уваги приділяти імпровізації дошкільників – особливому виду художньої-творчої діяльності, коли діти щось створюють безпосередньо в процесі музичної роботи. Музичний навчально-виховний матеріал повинен бути різноманітним за характером і стилем, виявляти зміст об'єктивного досвіду дітей дошкільного віку [4, 121].

В сучасних умовах інформаційні технології відкривають для музичних керівників ЗДО широкі можливості для творчого пошуку. Та сьогодні ведуться дискусії щодо актуальності використання інформаційних технологій для

навчання музичного мистецтва дітей дошкільного віку, так як специфіка музичної освіти обмежує їх застосування. Через екран неможливо передати всі функції навчально-виховного процесу, а особливо сприяти формуванню світосприйняття, мотивації, цілісних відносин, музичної культури, виховати естетичний та художній смак. Та впровадження інноваційно-інформаційних технологій в систему музичної освіти дозволяє розширити можливості навчання, сприяє підвищенню якості навчання та допомагає задовольнити і розвинути музичну культуру дошкільників. Технічні засоби сприяють не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей дошкільників, а й дозволяють змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що інноваційна діяльність музичного керівника є основою інноваційних процесів у дошкільних закладах, сутність яких ґрунтується на оновленні педагогічного процесу, впровадженні новоутворень у традиційну систему й вимагає достатньо високого рівня педагогічної творчості та майстерності.

Музичний керівник інноваційного типу повинен в достатній мірі володіти педагогічним потенціалом, що базується до глибокій вмотивованості професійної діяльності, відповідних особистих якостях, фахових знаннях, які забезпечують можливість не тільки легко долучатися до інноваційних процесів, але й бути їх ініціатором.

Відповідно, новаторська діяльність музичного керівника повинна бути спрямована на втілення фундаментальної ідеї забезпечити більш ефективну реалізацію процесу музичної освіти, що є частиною розвитку освітньої системи загалом.

Подальші наукові дослідження полягають у розробці методик музичного виховання дітей дошкільного віку з використанням інноваційних технологій та можливості їх застосування музичними керівниками у практичній діяльності сучасних дошкільних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/book?bid=37876> (дата звернення 23 лютого 2022 р.).
2. Ворожбіт-Горбатюк В. Когнітивний компонент інноваційної педагогічної діяльності вчителя. Молодь і ринок. Дрогобич, 2021. № 9/195. С. 6-10.
3. Гао Юань. Зміст та структура інноваційного потенціалу педагогів-музикантів. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2016. № 3. С. 11-15.
4. Жигаль З. Аналіз інноваційної педагогічної діяльності вчителя музики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. : Педагогічні науки*. 2014. Вип. 133 (1). С. 116-122.
5. Лабунець В. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інноваційної діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2019. Вип. 26 (2). С. 106-112.
6. Машкіна Л. Формування інноваційної освітньої культури майбутнього педагога ДНЗ. *Освітній простір України*. 2014. Вип. 3. С. 82-87.
7. Нестеренко В. І. Використання педагогічних інновацій в музично-естетичному вихованні дошкільників. *Таврійський вісник освіти*. 2017. № 2. С. 64-73.
8. Плющик Є. В. Змістова характеристика поняття «інноваційне мислення вчителя музики». *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 1. С. 53-55.
9. Попович Н. М. Інноваційні підходи у структурі професійної підготовки майбутнього вчителя музики. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22 (6). С. 69-76.
10. Пушкар Л. Інноваційні технології активного навчання музики в дошкільній освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 9. С. 287-299.

REFERENCES

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. Kyiv, (2021). Available at: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876> (Accessed 23 Feb. 2022). [in Ukrainian].
2. Vorozhbit-Horbatiuk, V. (2021). Kohnityvnyi komponent innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti vchytelia [Cognitive component of innovative pedagogical activity of a teacher]. Youth and the market. Drohobych, No 9/195, pp. 6-10.
3. Hao Iuan. (2016). Zmist ta struktura innovatsiinoho potentsialu pedahohiv-muzykantiv. [Content and structure of innovative potential of music teachers]. Scientific notes of Nizhyn State University. Nikolai Gogol. Psychological and pedagogical sciences. No. 3, pp. 11-15. [in Ukrainian].
4. Zhyhal, Z. (2014). Analiz innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti vchytelia muzyky [Analysis of innovative pedagogical activity of a music teacher]. Scientific notes of Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. Ser. : Pedagogical sciences. Vol. 133 (1). pp.116-122. [in Ukrainian].
5. Labunets, V. (2019). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do innovatsiinoi diialnosti [Pedagogical conditions of preparation of future teachers of music art for innovative activity]. Pedagogical education: theory and practice. Vol. 26 (2), pp. 106-112. [in Ukrainian].
6. Mashkina, L. (2014). Formuvannia innovatsiinoi osvitnoi kultury maibutnoho pedahoha DNZ [Formation of innovative educational culture of the future teacher of secondary schools]. Educational space of Ukraine. Vol. 3. pp. 82-87. [in Ukrainian].
7. Nesterenko, V. I. (2017). Vykorystannia pedahohichnykh innovatsii v muzychno-estetychnomu vykhovanni doshkilnykiv [The use of pedagogical innovations in the musical and aesthetic education of preschoolers]. Taurian Bulletin of Education. No. 2. pp. 64-73. [in Ukrainian].
8. Pliushchyk Ye. V. (2013). Zmistova kharakterystyka poniattia «innovatsiine myslennia vchytelia muzyky» [Content characteristic of the concept of "innovative thinking of a music teacher"]. Scientific notes [Nizhyn State University named after Mykola Gogol]. Ser. : Psychological and pedagogical sciences. No.1. pp. 53-55. [in Ukrainian].
9. Popovych, N. M. (2012). Innovatsiini pidkhody u strukturi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky [Innovative approaches in the structure of professional training of future music teachers]. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Luhansk. Pedagogical sciences No. 22 (6). pp. 69-76. [in Ukrainian].
10. Pushkar, L. (2019). Innovatsiini tekhnolohii aktyvnoho navchannia muzyky v doshkilnii osviti. [Innovative technologies of active music learning in preschool education].

Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. No. 9, pp. 287-299. [in Ukrainian].